14.11.2024

Avtale om styring og finansiering av barnehager

Partiene er enige om at forslaget skal legge til rette for god barnehagedrift, at private barnehager skal ha forutsigbare rammevilkår og en sunn og bærekraftig økonomi.

Partiene er enige om at prinsippet om likebehandling av kommunale og private barnehager skal ivaretas i loven.

Partiene ber regjeringen legge frem en lovproposisjon- om regulering og finansiering av private barnehager våren 2025.

Som oppfølging av enigheten skal regjeringen sende nye forslag om driftstilskudd og tilskudd til pensjon på høring. I høringen skal også omtale de helhetlige endringene i finansiering av private barnehager, herunder forslag til tilskudd til eiendom slik at høringsinstansene kan uttale seg om dette. Partiene tar endelig stilling til modell for pensjonstilskudd etter avsluttet høring.

Etter avsluttet høring vil partiene igjen møtes.

Driftstilskudd

Partiene er enige om at driftstilskudd til private barnehager skal reguleres i barnehageloven, og skal ta utgangspunkt i nasjonale regler for beregning av grunntilskudd med utgangspunkt i kommunens kostnader til barnehagedrift. Kommunen skal også kunne gi lokale tilleggstilskudd.

Kommunen skal ha plikt til å gi grunntilskudd til godkjente private barnehager. Grunntilskuddet skal beregnes med utgangspunkt i utgifter til drift i kommunens egne barnehager, slik at grunntilskuddet i private barnehager skal gjenspeile gjennomsnittet i kommunale barnehager. Formålet er å gi private barnehager forutsigbarhet i tilskuddsutmålingen, og ivareta likebehandling av kommunale og private barnehager.

Kommunen skal etter nærmere kriterier, for eksempel særlige driftsforutsetninger eller særlige behov i barnegruppen, kunne holde utgifter i en kommunal barnehage utenfor grunntilskuddet. Dersom utgifter holdes utenfor grunntilskuddet skal kommunen også gi private barnehager som oppfyller de samme kriteriene ekstra grunntilskudd. Hensikten er å gi større rom for å kunne tilpasse tilskudd.

Det er enighet om at kommunen gis adgang til å gi tilleggstilskudd til private barnehager og stille vilkår for bruken av dette tilskuddet. Vilkårene må ha saklig sammenheng med tilleggstilskuddet og ikke være uforholdsmessig tyngende for den private barnehagen.

Når kommunen gir tilleggstilskudd eller holder en utgift utenfor tilskuddsgrunnlaget skal *like tilfeller behandles likt og forskjellig behandling må være saklig begrunnet.*

Partiene er enige om at private barnehager skal sikres tilskudd i henhold til nasjonale normer, også i tilfeller der kommunale barnehager ikke innfrir disse. På samme måte skal kommunen ha mulighet til å redusere tilskudd dersom lovpålagte krav ikke oppfylles. Nye krav skal finansieres fra det tidspunktet kravene får virkning for private barnehager.

Kommunen må vise hvordan tilskuddene er beregnet, i tråd med de forvaltningsrettslige kravene som gjelder ved enkeltvedtak.

Det kan gis nærmere regler om den konkrete beregningen i nasjonal forskrift.

Partiene ber KS og PBL om å utarbeide veileder til kommunene for utmåling av driftstilskudd.

Definisjon av ideelle barnehager

Partiene er enige om å lovfeste en definisjon for hva som utgjør en «ideell barnehage», med utgangspunkt i at ideell barnehagedrift betyr at barnehagen ikke har erverv som formål og reinvesterer eventuelle overskudd i barnehagedrift.

Partiene er enige om at en god definisjon av ideelle barnehager må være tydelig avgrenset og at det bør vurderes om det kan være behov for ytterligere krav for å sikre dette, og er enige om å foreslå følgende i behandlingen av lovforslaget:

Stortinget ber regjeringen utrede om det er behov for å stille ytterligere krav til definisjonen av ideelle barnehager for at den skal virke etter intensjonen, herunder om det må stilles krav til andre ledd i organisasjonen hvis en ideell barnehage er del av et konsern eller eierstruktur.

Pensjon

Partiene er enige om at innretning av tilskudd til pensjon skal være del av lovforslaget som legges fram for Stortinget. Forslaget som legges fram må være godt forankret hos partene for å legge til rette for godt samarbeid om beregning av tilskudd og lavere konfliktnivå rundt tilskudd til pensjon.

Partiene ber Kunnskapsdepartementet ha dialog med PBL, KS og de ansattes organisasjoner om grunnlaget bak modellene mens disse er på høring.

Med dette som mål arbeides det videre med innretning av forslag om pensjonstilskudd, med intensjon om å legge til rette for at ansatte i private barnehager skal kunne ha likeverdige pensjonsvilkår som ansatte i kommunale barnehager. Regjeringen sender forslag om pensjon på høring, med én ny modell og et forslag om tilpassinger i dagens modell, inkludert ny søknadsordning.

Det første forslaget skal være å innføre en bestemmelse i barnehageloven som gir kommunen plikt til å gi private barnehager tilskudd til pensjon. Pensjonstilskuddet skal etter dette forslaget beregnes ved å gange antall årsverk i barnehagen med gjennomsnittlig, vektet samlet lønn per årsverk i barnehagen, en prosentsats basert på pensjonsvilkårene til barnehagen og lokal arbeidsgiveravgift. Departementet skal gi forskrift om differensierte prosentsatser som er tilpasset vilkårene i ulike pensjonsavtaler til private barnehager, at noen barnehager har AFP og at det fortsatt er innslag av ytelsesordninger. Den høyeste prosentsatsen som fastsettes vil utgjøre et tak for tilskudd til pensjon, og skal bidra til kostnadskontroll for kommunene. Den høyeste satsen skal fastsettes slik at den sikrer at ansatte i private barnehager skal kunne ha tilsvarende vilkår i sine pensjonsavtaler som ansatte i kommunale barnehager. Det skal være et begrenset antall differensierte satser, og den enkelte barnehage skal plasseres på den satsen som treffer best. Det er variasjon i pensjonskostnader fra år til år, valg av sats skal ta hensyn til det. Den enkelte private barnehage skal

over tid bli godt dekket for sine faktiske pensjonskostnader. Forslaget innebærer videre at private barnehager skal melde fra til kommunen dersom de inngår en ny pensjonsavtale med endrede pensjonsvilkår. Intensjonen er at innføringen av ny modell vil være omlag provenynøytral.

Det andre forslaget er å videreføre dagens regler med noen endringer, og at hovedelementene flyttes fra forskriftsbestemmelser til barnehageloven. Forslaget innebærer at man lovfester dagens regel om at kommunen skal gi tilskudd til pensjonsutgifter som en prosentandel av lønnsutgiftene i de kommunale barnehagene. Forslaget innebærer videre at departementet skal fastsette prosentsatsene for utmåling av tilskudd til pensjon i forskrift. Forslaget innebærer også at det lovfestes at departementet skal gi forskrift om en søknadsordning for private barnehager med høye pensjonsutgifter

Det sendes også på høring et forslag om å innføre en ordning for at private barnehager som har særlig høye pensjonskostnader fordi de har forpliktelser som er historisk knyttet til offentlig tjenestepensjon, skal få dekket kostnadene sine. De aktuelle barnehagene navngis i forskrift. Den øvre grensen skal være basert på dagens kostnadsnivå for pensjon i disse barnehagene, med høyde for årlig regulering av pensjonspremien, samt tilsvarende pensjonsordninger i kommunale barnehager.
Erfaringene fra en slik ordning vil også kunne gi grunnlag for en fremtidig diskusjon om en eventuell fremtidig innretning av tilskudd til pensjon.
Partiene tar sikte på å møtes etter avsluttet høring for endelig å avklare modell for pensjonstilskudd. Forslaget må sees i sammenheng med helheten i regulering og finansiering av barnehagesektoren.

Eiendomstilskudd

Partiene er enige om å erstatte kapitaltilskuddet med et nytt eiendomstilskudd.
Hensikten med eiendomstilskuddet er å gi en kompensasjon for rente- og avskrivningskostnader knyttet til barnehagebygg på et nøkternt nivå tilsvarende dagens tilskudd. Tilskuddsnivået videreføres på samme nivå som i dag. Eiendomstilskuddet skal gi tilstrekkelig økonomisk handlingsrom til å kunne etablere nye barnehager.

For ordinære barnehager avvikles dagens modell med beregning av tilskudd basert på tallgrunnlag fra Husbanken og differensieringen etter barnehagens godkjenningsår. I stedet beregnes én sats per barn basert på det tilgjengelige provenyet i dagens tilskudd. Eiendomstilskuddet justeres årlig med forventet kostnadsvekst. Partiene ber Kunnskapsdepartement om å utrede nærmere hvordan den årlige justeringen av tilskuddet kan gjøres, og sende dette på høring som del av forslag til forskrift.

Partiene er enige om følgende anmodningsvedtak om videre arbeid, i behandlingen av lovforslaget:
Stortinget ber regjeringen gjøre en helhetlig vurdering av treffsikkerheten i tilskudd til eiendom og private barnehagers eiendomskostnader, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.
Vurderingen skal gjøres i lys av nytt tallgrunnlag og erfaringene med nytt eiendomstilskudd, den mulige ordningen for støtte til rehabilitering av barnehagebygg samt øvrige endringer i tilskuddsregelverket.

Driftstilskudd, pensjon og eiendom må ses i sammenheng for å oppnå en økonomisk bærekraftig finansiering.

Rehabilitering

Stortinget ber regjeringen utrede en ordning for at private barnehager skal kunne få støtte til rehabilitering av barnehagebygg, i form av låneordning i Husbanken eller andre innretninger som vil oppfylle det samme formålet. Ordningen skal legge vekt på behovet til små og ideelle barnehager. Utredningen må gjøre rede for eventuell statsstøtteproblematikk og behov for krav knyttet til salg av barnehagebygg det er mottatt støtte til.

Opptak

Partiene er enige om å videreføre dagens regler om at kommunen som barnehagemyndighet skal legge til rette for en samordnet opptaksprosess, der foreldres ønsker og behov tillegges stor vekt ved selve opptaket. Partiene ber departementet komme tilbake til hvordan kommunen kan ta ytterligere hensyn til barn med særskilte behov ved opptak, i tråd med felles innspill fra KS og PBL.

Partiene er enige om å be regjeringen arbeide videre med temaet, og vil foreslå følgende når lovproposisjonen skal behandles i Stortinget:

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan det kan tas ytterligere hensyn til barn med særskilte behov ved opptak, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Dimensjonering av barnehagetilbudet

Partiene er enige om at det skal omtales i lovproposisjonen at kommunen i samarbeid med de private barnehagene skal dimensjonere kapasiteten i det samlede barnehagetilbudet, og at det skal tas hensyn til ulike familiers behov, ønske om å opprettholde en barnehagestruktur for både sentrale og mindre sentrale områder, og nødvendigheten av forutsigbarhet for barnehagene og familiene. Kommuneplanens samfunnsdel, barnehagebehovsplaner og økonomiplaner behandles i demokratiske prosesser, og de private barnehagene bør delta aktivt i prosessene rundt overordnet styring, dimensjonering og budsjettering av sektoren på kommunenivå.

Partiene er enige om at private barnehager skal rapportere til kommunen om planlagte endringer i kapasitet.

Regjeringen har tidligere sendt på høring forslag om å gi kommunen mulighet til å endre godkjent antall barnehageplasser ved overkapasitet i hele eller deler av kommunen. Dette forslaget følges ikke opp i den kommende proposisjonen til Stortinget, og det innføres ikke en hjemmel for at kommunen kan redusere antall plasser en privat barnehage kan få tilskudd for. Partiene ber regjeringen sørge for at utviklingen følges, og om tiltakene er tilstrekkelige til å oppnå formålet.

Krav til bruk av tilskudd og foreldrebetaling

Partiene er enige om at barnehagen bare skal dekke kostnader som direkte gjelder godkjent drift av barnehagen. Partiene er enige om at det skal presiseres at denne bestemmelsen også stiller krav til kostnadens omfang. Bestemmelsen skal ikke være en hjemmel for å overprøve barnehagens

pedagogiske vurderinger eller valg og skal ikke ramme kostnader som bidrar til kvalitet i barnehagen og som derfor kommer barna i barnehagen til gode. Slike kostnader vil være i samsvar med lovens formål. Det skal være rom for at barnehager prioritere ulikt, men myndighetene skal kun gripe inn i tilfeller der det er grunn til mistanke om misbruk av midler.

Partiene er enige om følgende anmodningsvedtak om videre arbeid, i behandlingen av lovforslaget: Stortinget ber regjeringen i arbeidet med mer treffsikre vurderinger av eiendomskostnader vurdere om det er behov en egen regel om bruk av tilskudd på eiendomskostnader og hvordan denne eventuelt kan utformes slik at den treffer formålet med reguleringen.

Godkjenning av nye barnehager

Partiene er enige om å innføre en ordning med etableringsgodkjenning for nye private barnehager. Det vil gi et enklere og mer forutsigbart system for både private barnehager og kommunen, fordi det fjerner behovet for at private barnehager søker om forhåndstilsagn om tilskudd før søknad om godkjenning av barnehagedrift. Partiene er enige om å lovfeste hva kommunen kan legge vekt på i vurderingen, herunder behovet for nye barnehageplasser, barnehagestrukturen, om barnehagen har et særlig tilbud eller ivaretar enkelte barnegrupper og om barnehagen er ideell.

Partiene er videre enige om å lovfeste at en etableringsgodkjenning faller bort dersom barnehagedriften legges ned. Og å lovfeste at godkjenningen bortfaller etter fem år dersom barnehagen ikke er startet opp, og at barnehagen skal søke om godkjenning av endringer som går utover rammene for godkjenningen.

Ideelle og enkeltstående barnehager

Partiene er enige om løsninger som skal gi enkeltstående og ideelle barnehager trygghet og forutsigbarhet for en finansiering det er mulig å drive barnehage i tråd med nasjonale krav. Nye regler om driftstilskudd skal gjøre det mulig for kommunen å ta hensyn til at noen private barnehager kan ha særlige driftsforutsetninger eller særlige behov i barnegruppen.

Partiene vil gi kommunen mulighet til å prioritere ideelle barnehager når de behandler søknader om etableringsgodkjenning for nye private barnehager. Partiene vil også innføre en særregel for private barnehager som har særlig høye pensjonsutgifter fordi de har forpliktelser som er basert på avtaler om offentlig tjenestepensjon. Disse barnehagene skal få dekket sine pensjonsutgifter i tråd med det som omtalt i punktet om pensjon over

Partiene viser til behandling av prop. 78L (2023-2024), og innføring av hjemmel til å gi forskrift om unntak fra kravet om selvstendig rettssubjekt i særlig tilfeller, samt unntak fra kravet til samlet barnehageanlegg. Partiene er enige om at denne muligheten for å gi unntak skal benyttes når vilkårene er til stede. Det er kommunen som barnehagemyndighet som vurderer om kravet til samlet barnehageanlegg er oppfylt. Det utarbeides veiledning til kommunene for disse vurderingene.

Bemanning

Partiene viser til at det er store bemanningsutfordringer i barnehagesektoren, og har et felles mål om å få ned sykefraværet, styrke rekrutteringen til yrket og legge til rette for å bedre tilgangen til vikarer. Et nytt regelverk og lavere konfliktnivå vil legge til rette for å arbeide bedre sammen om å løse utfordringene i sektoren; for styrket rekruttering, lavere sykefravær, bedre tilgang til vikarer og et godt og likeverdig tilbud til barna.

Om tiltak for å:

- ***Redusere sykefraværet i sektoren.***
  Partiene mener tiltak som bidrar til redusert sykefravær bør styrkes, og vil trekke fram de gode resultatene i IA- bransjeprogram for barnehage.
- ***Styrke rekrutteringen.*** *Mange barnehager opplever utfordringer med å få r*ekruttert nødvendig personell til barnehagene, både til faste stillinger og vikariater. Rekrutteringen til barnehagelærerutdanningen er også for lav. Å gi ansatte i barnehager gode muligheter til å ta grunnutdanning som barnehagerlærer eller barne- og ungdomsarbeider er viktig, og ordningene arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning (ABLU) og Fagbrev på jobb bør styrkes.
- ***Gode muligheter til kompetanseutvikling*** bidrar og veiledning av nyutdannede er også viktig for at barnehager skal være attraktive arbeidsplasser der ansatte vil bli.
- ***Ny løsninger og spre løsninger som virker*** For å løse de sammensatte bemanningsutfordringene barnehagene står i må det også tenkes nytt.
    - ***Støttepersonell*** som kan bidra i forberedelse av mat, rydding, renhold og lignende i barnehagen er én god måte å frigjøre mer tid med barna for barnehagelærere, fagarbeidere og assistenter. Partiene ber regjeringen sammen med partene vurdere hvordan man best kan bidra til å spre kunnskap og erfaring om gode løsninger for å avlaste ansatte i barnehagen
    - ***Faste vikarer eller felles vikarordning.*** En ukjent vikar i barnehagen vil i liten grad kunne erstatte en kjent voksen. En del kommuner har gode erfaringer med å ha faste vikarer i barnehagen, eller i feller vikarpool på tvers av barnehager, i kommunen eller kommunedeler. Vikarordninger vil kunne bidra til å redusere administrativ byrde og dermed bidra til bedre ressursbruk.

Partiene er enige om å be regjeringen på egnet måte orientere Stortinget om bemanningssituasjonen i barnehagesektoren, og belyse hvilke mulige tiltak som kan forbedre situasjonen, herunder gjøre rede for hvilke erfaringer forsøk med tilpassing av gruppestørrelse for å følge opp barn med særskilte behov viser.

Tydeliggjøre kravene til bemanning

Barnehageloven stiller et overordnet krav om at bemanningen må være tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet. Dette kravet gjelder hele åpningstiden, også ved sykdom og annet fravær. Partiene mener det må understrekes at det skal innhentes vikarer dersom bemanningssituasjonen tilsier dette. Partiene ber regjeringen følge opp og tydeliggjøre

hvordan regelverket for bemanning skal forstås, hva som er forsvarlig bemanning, herunder hvilke krav det innebærer til å sette inn vikar og om nødvendig nedjustere åpningstid.

Partiene viser til at kommunene fører tilsyn med at barnehagene oppfyller barnehageregelverkets krav til bemanning og kompetanse og at statsforvalteren kan føre tilsyn direkte med barnehagene i særlige tilfeller. Partiene er kjent med den alvorlige bemanningssituasjonen, og mener mer oppmerksomhet fra kommunen og statsforvalteren kan bidra til at regelverket er forståelig og tydelig og etterleves. Tilsyn med bemanning er da et sentralt virkemiddel. Partiene ber regjeringen i forbindelse med den varslede veilederen om tilstrekkelig bemanning vurdere hvordan tilsyn bemanning kan være et egnet virkemiddel for å sikre at regelverket er forståelig og tydelig og etterleves i hele sektoren.

Oppfølging av nytt regelverk

Ny regulering og finansiering innebærer en rekke endringer for barnehagesektoren, og det må over tid vurderes om regelverket fungerer i tråd med hensikten. Partiene ber departementet følge med på endringene, og etablere jevnlig dialog med partene. Det legges til grunn at departementet også har jevnlig dialog med alle partene i sektoren, herunder arbeidstakerorganisasjonene, i Nasjonalt forum for barnehagekvalitet.

Stortinget, 14. November 2024

Elise Waagen på vegne av Arbeiderpartiet

Kari-Anne Jønnes på vegne av Høyre

Marit Knutsdatter Strand på vegne av Senterpartiet

Abid Raja på vegne av Venstre

Kjell Ingolf Ropstad på vegne av KrF

Irene Ojala på vegne av Pasientfokus